

LOMBARD-GEPİD MÜCADELESİNİN LOMBARDLARIN İTALYA GÖÇÜNE ETKİLERİ*

Haticegül EKMEKÇİ¹
Özlem GENÇ²

ÖZET

Avrupa tarihine önemli etkileri olan Germen kavimlerinden Lombardlar ve Gepidler, erken dönem Orta Çağ tarihi açısından Pannonia bölgesinin belirleyici iki siyasi figürüdür. Özellikle Lombardların İskandinav menşei, yaratılış mitleri ve arkeolojik çalışmalarla desteklenmektedir. Gepidler, Hun İmparatorluğu'nun yıkılmasının ardından, 5. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Pannonia civarında krallıklarını kurmuşlar ve bir yüzyılı aşkın bir süre burada müstakil bir krallık olarak varlık göstermişlerdir. Gepidler'den çok sonra imparatorluğun müttefiki olarak bölgeye yerleştirilmiş olan Lombardlar yaklaşık olarak 30 yıl süren Pannonia tarihlerinde Gepidlerle sık sık mücadele etmişlerdir. Roma İmparatorluğunun da zaman zaman müdahil olduğu Lombard-Gepid çatışmaları neticesinde 15 yıl arayla iki savaş yapılmıştır. 567 yılındaki ikinci savaşta, Kral Alboin liderliğindeki Lombardlar, Gepidlere karşı ezici bir zafer kazanmış ve Gepid krallığı Lombardlar tarafından yıkılmıştır. İki halkın gergin ilişkilerinde İmparator Justinianus'un izlediği siyasetin de etkisi vardır.

Bu çalışmanın amacı Doğu Roma İmparatoru Justinianus'un Balkan siyaseti göz önünde bulundurularak, Lombard-Gepid ilişkilerini ele almak ve her iki Germen kabilesinin imparatorlukla olan münasebetlerinin siyasi varlıklarına etkilerini tespit etmektir.

Anahtar Kelimeler: Pannonia, Lombard, Gepid, Justinianus, Alboin

* Bu makale 2022 yılında, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tarih ana bilim dalında kabul edilen "Kabileden Krallığa Lombardların Siyasi Tarihi (568-774)" başlıklı tez çalışmasına dayanılarak hazırlanmıştır.

¹ Haticegül Ekmekçi, haticegulekmekci@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8769-7776, (Sorumlu Yazar).

² Özlem Genç, Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, ozlmgnc@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2564-7447.

THE EFFECT of the LOMBARD-GEPID STRUGGLE on IMMIGRATION of the LOMBARDS to ITALY

ABSTRACT

The Lombards and the Gepids, who are Germanic tribes that have important influences on European history, have been the two decisive political figures of the Pannonia region in terms of early medieval history. In particular, the Scandinavian origin of the Lombards is supported by creation myths and archaeological studies. After the collapse of the Hun Empire, the Gepids established their kingdom around Pannonia as of the second half of the 5th century and existed here as an independent kingdom for more than a century. The Lombards, who were settled in the region as an ally of the empire long after the Gepids, frequently fought with the Gepids in the history of Pannonia, which lasted about thirty years. As a result of the Lombard-Gepid conflicts, in which the Roman Empire was also involved from time to time, two wars were waged 15 years apart. In the second war in 567, Lombards under the leadership of King Alboin won a crushing victory over the Gepid and the Gepid kingdom was destroyed by the Lombards. The policy followed by Emperor Justinian has also an effect on the tense relations of the two peoples.

The aim of this study is to examine the Lombard-Gepid relations and to determine the effects of the relations of both Germanic tribes with the Empire on their political existence, considering the Balkan policy of the Eastern Roman Emperor Justinianus.

Keywords: Pannonia, Lombard, Gepid, Justinianus, Alboin

1. GİRİŞ

Batı Roma İmparatorluğu'nun 476 yılında fiilen son bulmasının ardından imparatorluk doğrudan Konstantinopolis'ten yönetilmeye başlanmış, başta Gotlar olmak üzere Batı'daki Germen kavimler ise, eski imparatorluk merkezini ve civardaki toprakları işgal etmişlerdir. 527 yılının Nisan ayında Doğu Roma tahtına çıkan İmparator Justinianus'un (527-565) temel politikası Roma İmparatorluğu'nu yeniden canlandırmak yani Batı topraklarını yeniden fethetmektir (Bauer, 2014: 230-231). Kabul edilen yaygın görüş imparatorun Doğu siyasetine yani Sasanilerle mücadeleye ağırlık verdiğiidir. Bu sebeple Balkan siyaseti geri planda kalmış, daha az önemli kabul edilmiştir. Justinianus'un Pannonia ve Tuna topraklarında izlediği siyaseti anlamak için, Lombard-Gepid ilişkilerinin bilinmesi gerekmektedir zira Germen kavimlerden biri olan Gepidler Pannonia bölgesinde yaşamakta ve Kuzey İtalya'da yaşayan diğer bir Germen kavim Lombardlarla sıkı temas halinde bulunmaktadır.

Gepidlerin Pannonia³ bölgesine ne zaman geldiklerine dair bilgi yoktur. Gepidlere nazaran Lombardlar hakkında kaynaklarda daha çok bilgi vardır. Muhtemelen bunun nedeni Franklar ya da Doğu Roma gibi dönemin önemli güçleriyle daha yoğun ilişkiler geliştirmiş olmalarıdır. Lombardlar imparatorluk ile müttefiklerdir. İki taraf arasında gerçekleşmiş olan ittifakın temel dayanağı, Doğu Roma İmparatorluğu'nun İtalya'daki Got varlığına karşı hem Gepidlerden hem de Lombardlardan paralı asker olarak faydalanmak istemesidir (Goffart, 2006: 208). İmparatorluğun Germen kavimler üzerinde yürüttüğü politikanın bir diğer amacı Germen kavimleri kullanarak sınır boylarını korumak, bu kavimlerin kendisi için tehdit oluşturmasını engellemeye çalışmaktır. Nitekim Justinianus ve sonrasında halefi II. Justinus'un Pannonia ve Tuna civarında yerleşmiş olan Germen halklara karşı takındıkları tavır, Doğu Roma'yı Balkanlarda zor durumlara düşürmüş, bilhassa II. Justinus'un, selefi Justinianus'un politikalarını terk etmesi, Doğu Roma'yı bölgeye akın etmiş olan kavimlerin açık hedefi haline getirmiştir.

Lombard-Gepid çatışması bölgede iki kavimden birinin sonunu getirmiş, diğerinin ise Batı İmparatorluğu'nun kalbi kabul edilen İtalya topraklarında 200 yıl sürecek olan serüvenlerinin ilk adımı olmuştur.

2. İMPARATORLUĞUN PANNONIA POLİTİKASI

1 Nisan 527'de tahta çıkan Justinianus (Eco, 2019: 96), hâkimiyetinin ilk yıllarından 542'ye kadar isyanlar ve salgın hastalıklar gibi ciddi sorunlarla uğraşmıştır (Mitchell, 2016: 220). Doğuda Sasanilerle olan meseleleri yoluna koyduktan sonra yönünü Batı'ya, imparatorluğun kaybedilen batı topraklarına çevirmiştir. Justinianus'un temel politikası Roma İmparatorluğu'nu yeniden canlandırmaktır. Bu sebeple önemli komutanlarını batı yönünde seferler yapmaları için görevlendirmiştir. Pannonia topraklarının bulunduğu Balkanlarda yürüttüğü politika, İtalya ve doğu siyaseti göz önüne alındığında ikinci planda kalmıştır. Bu dönemde İmparatorun Pannonia'daki Germen krallıklar üzerinde uygulamaya çalıştığı dış politika, Gotlara karşı diğer Germen kabilelerle ittifak kurmak şeklindedir (Sarantis, 2009: 15).

İmparator Justinianus'un Balkan politikası dahilinde ittifak içinde olduğu kavimlerden birisi de Lombardlardır. Lombardlar Pannonia bölgesine yerleştiğinde başlarında Kral Audoin (547-560) vardır.

³ Pannonia; kuzeyinde ve doğusunda Tuna, batısında Noricum ve Yukarı İtalya, güneyinde ise Dalmaçya ve Yukarı Moessia olan eski bir Roma İmparatorluğu eyaletidir. Günümüzde ise Kuzey Macaristan topraklarının olduğu bölgedir.

Pannonia sadece Lombardlara değil farklı birçok kavme de ev sahipliği yapan önemli bir yerleşim bölgesidir. Bölgenin sakinleri arasında Gepid halkı da yer almaktadır. 5. yüzyıldaki göçler sebebiyle Pannonia'da bazı bölgeler Hunlara bırakılmıştır. Hun İmparatorluğu'nun çöküşünü takip eden yıllarda (yak. 454) Gepidler Ostrogotlarla birlikte (Wozniak, 1979: 140) *foederatus*⁴ olarak bölgeye yerleştirilmişlerdir. Doğu Roma İmparatorluğu'nun kendisine bağlı hareket eden Germen krallıklarını sınırlara yerleştirip imparatorluğa bağlı birer *foederatus* haline getirmesi, bölgede izlenen politikalarından birisidir. İmparatorluğun izlemiş olduğu bu politikanın sebebi, birçok cephede savaştığı için askerî birliklerinin yetersiz kalışdır ancak sınırlarında bulunan Germen kavimlere belirli miktarda ödeme yaparak topraklarının güvenliğini sağlayacak ekonomik güce de sahiptir (Christie, 1998: 35). Roma İmparatorluğu'nun sınırlarına yerleşmiş olan bu kavimler zaman zaman çatışmalar yaşamaktadırlar. Pannonia bölgesini göz önüne aldığımızda, 5. yüzyılın ilk yarısında buradaki en güçlü topluluk Gepid Krallığı'dır. Lombardlar ise İmparator Justinianus'un Gotlara karşı ittifak yaptığı ikinci büyük kuvvet olarak değerlendirilmektedir.

Justinianus'un asıl niyeti tüm Germen kavimleri imparatorluk topraklarından atmaktır ancak bunu yapabilmesi için ihtiyaç duyduğu ordu büyük ölçüde aynı Germen kavimlerden oluşmaktadır. Bu durumda Justinianus'un hem yeniden fetih ve hem de imparatorluğu Germen kavimlerden temizleme projesi tehlikeye girmektedir (Davis, 2020: 78). İmparator Justinianus, imparatorluk sınırları içerisindeki Got tehlikesinden kurtulmak için komutan Belisarius'u görevlendirmiştir. Belisarius, Got Kralı Theodoric'in Tuna'da kurduğu istikrara ciddi anlamda zarar vermiştir. Bu sırada Gotlar İtalya'yı savunmak için Pannonia ve Noricum topraklarını terk etmek durumunda kalmışlardır (Gibbon, 2019: 227). Gotlar tarafından boş bırakılan bu topraklar uzun süredir Pannonia'nın sakinlerinden olan ancak etkili bir güç var olduğunda onun boyunduruğu altına giren Gepidlere kalmıştır. Edward Gibbon, Gepidlerin Doğu Roma ile ittifak içinde bulunduğunu doğrulamakla birlikte, ittifaka yaraşır bir şekilde davranmadıklarını ima etmektedir. Nitekim daha sonra Lombardlar, Pannonia bölgesinde İmparator Justinianus'un yeni müttefiki, Gepidlerin ise komşusu ve düşmanı olacaklardır (Gibbon, 2019: 228).

⁴ Foederatus: Batı Roma İmparatorluğu son bulmadan önce, Burgondiyalılar, Franklar, Ostrogotlar ve Vizigotlar gibi halklar imparatorluk topraklarında müttefik olarak kabul edilmişlerdir (Genç, 2021: 24).

Lombardlar ile Doğu Roma arasındaki ittifak, kralları Waccho (510-540) zamanına kadar uzanmaktadır. Got Kralı Witigis'in (536-540) Lombard kralından Justinianus'un olası saldırısı karşısında müttefik olmasını istemesi üzerine Waccho'nun bu teklifi geri çevirdiği ve imparatorluk ile ittifak içinde bulunduğu görülmektedir (Hodgkin, 1895: 12.) Pannonia bölgesine geldiklerinde kralları, Alboin'in babası Audoin'dir. İmparator, Lombardlara Noricum, Pannonia, Pannonia'da birkaç kale ve birçok hediye vermiş, ek olarak yüklü miktarda para ödemiştir (Christie, 1998: 35).

3. DOĞU ROMA-GEPİD İLİŞKİLERİ

Roma İmparatorluğu'nun Germen kavimlerle karşılaşması çok uzun zaman öncedir, bu nedenle Batı Roma'nın yıkılışının ardından Germenlerin imparatorluğa nüfuz etmeleri daha kolay olmuştur. Kuzeyden Hunların yaklaşması Germen kavimleri harekete geçirmiş ve Gotlar Roma İmparatorluğu'na sığınmışlardır. Kavimler Göçü olarak nitelendirdiğimiz bu büyük göç hareketinde Gepidler, mevcut topraklarında Hunların vassalı olarak kalmışlardır (Colin, 2018: 10). 5. yüzyılın başlarında ise Hun konfederasyonu idaresinde bulunmaktadır. Hun İmparatoru Attila'nın 453 yılındaki ölümünün ardından Tuna Nehri civarında güçlü Germen krallıklardan birisi olarak ortaya çıkmışlardır. 454 yılında Nedao Savaşı'nda Attila'nın oğullarını yenerek Tisza Nehrine kadar Doğu Dacia topraklarını ele geçirmişlerdir (Todd, 2004: 220). Bu sırada Gotlar Pannonia'ya yerleşmişler ve burada bir dizi savaş yapmışlardır. Gotlar burada Gepidlerin içinde bulunduğu Süev Birliği ile ittifak kurmuş ve 456 yılında Atilla'nın oğullarını yenmiş, 473 yılında Pannonia'dan İtalya'ya göç etmişlerdir. Gotların göçü bölgede kalan diğer Germen kabileler için fırsat olmuş, Gepidler Sirmium şehrini ele geçirmişlerdir. Gotların ardından Gepidlerin bölgede baskın güç kabul edildikleri, imparatorluk ile ittifak halinde oldukları görülmektedir. Bunu, Gotların Tuna'yı aşip İtalya'ya geçmeye çalışırken Gepid direnişi ile karşılaşmalarından anlıyoruz (Todd, 2004: 165) (Bury, 2020: 112). Aralarındaki mücadelenin seyrine bakıldığında Gotların önce 488'de daha sonra 505 yılında iki kez Gepidleri mağlup ettikleri kaydedilmektedir. 488 yılındaki ilk savaşta Gepid Kralı Thrapsila öldürülmüşse de bu yenilgi Gepidler için ciddi bir kayıp olarak görülmemiş, Sirmium'daki egemenlikleri devam etmiştir. Gotlar 488 kışını Pannonia'da geçirdikten sonra İtalya'ya hareket etmişlerdir (Sarantis, 2009: 19).

Lombardlar Pannonia'ya Bohemya bölgesinden gelmişlerdir. 520 yılı civarında eski Roma eyaleti olan Pannonia'ya geldikleri düşünülmektedir (Christie, 1998: 31). Bir veraset meselesi neticesinde

Lombard Kralı Waccho zamanında 540'larda İldigis'in babası Risulf Lombard topraklarından sürgün edilmiştir. İldigis'in takipçileri de Lombardlara karşı tavır alan Gepidlere destek vermişlerdir. İldigis de Gepid saflarındaki harekete katılmış ve 548 yılında iki krallık arasındaki kriz daha da derinleşmiştir. Gepidler İldigis'i Lombard tahtı için destekleyeceklerine söz vermişlerdir. Gepidler bu ve benzeri şekilde daha birçok destek alarak ordularını güçlendirmiş Lombardlar karşısında avantajlı bir üstünlük elde etmişlerdir (Sarantis, 2009: 31-31).

549 yılında Lombardlar ve Gepidler arasında meydana gelmesi olası bir savaştan karşılıklı anlaşmaya vararak vazgeçmeleri İmparator Justinianus'u rahatsız etmiştir. İmparatorluğun Germen kavimlere karşı sürdürdüğü birini diğerine düşman etme ve iki Germen kavim arasındaki mücadeleden kazanç sağlama siyaseti bu noktada işlerliğini yitirmeye başlamıştır (Sarantis, 2009: 32).

4. LOMBARDLARIN PANNONIA'YA YERLEŞMESİ

Justinianus'un Roma sınırlarını yeniden elde edebilmek için izlediği siyaset neticesinde yeni müttefiklere ihtiyaç duyması, kökenleri İskandinavya'ya dayanan Lombard kavmini yeni bir aktör olarak karşımıza çıkarmıştır. MS 2. yüzyılda Roma İmparatoru Marcus Aurelius döneminde adlarını duyduğumuz Lombardlarla daha sonra 4. yüzyılda Heruller ile yaptıkları savaş neticesinde tekrar karşılaşyoruz (Hodgkin, 1895: 110-111). Herulleri yenilgiye uğratan Lombardlar bir süre daha Rugiland'de yaşadıkları zaman sonra Pannonia'ya doğru hareket etmiş, kralları Waccho (ö. 539) zamanında Pannonia'nın güneyinde bir bölgede yaşamaya başlamışlardır. Lombard Kralı Waccho, Doğu Romalı tarihçi Procopius'tan elde edilen bilgilere göre, Roma ile ittifak yapmıştır. Justinianus'un Gotlar üzerindeki baskısını yoğunlaştırması neticesinde Got Kralı Witigis 539 yılı civarında Lombard Kralı Waccho'dan yardım istemiş, Roma'ya karşı ittifak yapmayı teklif etmiştir. Kral Waccho imparator ile yaptığı anlaşmadan bahsederek Got kralının bu teklifini geri çevirmiştir. İlerleyen yıllarda Lombardların, Doğu Roma İmparatorluğu'nun komutanı Narses'in denetimi altında İtalya'da Gotlara karşı verilen mücadelede imparatorluğun müttefiki olarak hizmet verdiği bilinmektedir. Lombardlar, Pannonia topraklarına İmparator Justinianus'un onlara bu toprakların bir kısmını bağışlaması neticesinde, Procopius'a göre 546 ya da 547 yılı civarında, yerleşmişlerdir (Procopius, 2014: 445). Justinianus yalnızca Pannonia ile yetinmemiş, Lombardlara Noricum ve Pannonia'da birkaç kale, yüklü miktarda para vermiş ve çok sayıda değerli hediyeler bağışlamıştır. Bunların karşılığında Lombardlar

gerektiğinde Roma ordularında imparatorluğa hizmet eden askerler olarak varlık göstermişlerdir.

Lombardlar, Pannonia bölgesine geldiklerinde birbirine çok uzak olmayan topraklarda komşu olarak yerleşen iki Germen kökenli kabile çok geçmeden sorunlar yaşamaya başlamışlardır. İki kavim arasında yaşanan sorunların kökeni Lombardların önceki kralı Waccho'ya kadar uzanmaktadır. Amcası Tato'nun (ö. 510) tahtını gasp etmiş olan Waccho, Lombard tahtında hak iddia edebilecek olan Tato'nun oğlu Risulf'u sürgün etmiştir. Waccho'nun oğlu Waltari'nin kısa taht deneyiminde ona naiplik eden Audoin, tahtı ele geçirip Lombard kralı olduğunda Tato'nun torunu İldigis, Lombard tahtı için tehdit oluşturmaktadır. Benzer şekilde Gepid Kralı Elamund'un ölümünün ardından oğluna naiplik eden Turisind de Gepid tahtını gasp etmiştir. Her iki krallık için tahtı ele geçirmek isteyen varisler söz konusudur. Lombard varisinin Gepidlere, Gepid varisinin de Lombardlara sığınarak desteklenmesi iki taraf arasındaki sorunların daha da büyümesine sebep olmuştur (Hodgkin, 1895: 123-134) Bu gerginlik İmparator Justinianus'un da desteklediği bir durumdur. İmparator sınır savunmasında kullandığı bu Germen unsurları kışkırtarak birbirleriyle çatışmalarını ve güç kaybetmelerini istemektedir. Bu durum Roma sınırında herhangi bir kuvvetin güçlenmesinin önüne geçmekte ve imparatorluk açısından avantaj oluşturmaktadır.

5. LOMBARD-GEPİD SAVAŞLARI

Lithingi soyundan gelen Lombardların son kralı Waltari öldükten sonra, naibi Audoin yeni Lombard kralı olarak kabul edilmiştir. Audoin Doğu Roma ile iyi ilişkileri devam ettirmiştir. Daha önce bahsettiğimiz üzere Justinianus, Lombardlara Pannonia topraklarını vermiş ve Lombardlar da kralları Audoin önderliğinde yeni vatanlarına yerleşmişlerdir. İmparator Justinianus'un izlediği strateji Lombardları imparatorluk topraklarının eşiğine getirmiştir. Artık komşu olan Lombard ve Gepid kabileleri savaşmak için fırsat kollamaktadır. Nitekim ihtiyaçları olan sebepler her daim mevcut olmuş, hatta 552-555 yılı civarında Lombardlar ve Gepidler için savaş kaçınılmaz bir hale gelmiştir (Goffart, 2006: 202).

Her iki taraf da müttefik edinmeden savaşı sonlandıramayacağını düşünerek Doğu Roma'ya elçiler göndermişlerdir. Elçileri kabul eden İmparator, muhtemelen Gepidleri Lombardlardan daha tehlikeli görmüş olacak ki Lombardlara 10.000 süvari göndermeye karar vermiştir (Procopius, 2014: 449). Bu savaş esnasında Gepidlerin kralı Turisind, Lombardların kralı ise Audoin'dir. Oldukça sert geçen muharebede kral

Audoin'in oğlu Alboin, Gepid kralı Turisid'in oğlu Turismod'u öldürmüştür (Sarantis, 2009: 35). Gepid savaşçıları veliaht prenslerinin ölümünün ardından, Lombardlara daha da fazla öfke duymaya başlamışlardır. Savaş her iki taraf için de kayba sebep olsa da Gepidlerin kaybı Lombardlara nazaran daha büyüktür. Lombard tarihçisi Paul the Deacon'un verdiği bilgiye göre zafer kazandıktan sonra evlerine dönen Lombardlar ziyafet tertip ederek krallarına, oğlu Alboin'in kahramanlığını, nasıl cesur bir savaşçı olduğunu anlatmışlardır. Savaşçıların bu övgülerine rağmen Alboin gelip ziyafet sofrasına oturduğunda, kral olan babası Audoin ona; "sen bizim geleneklerimizi bilmiyor musun, bir savaşçının kralın sofrasına oturabilmesi için çarpıştığı bir rakip kralın silahlarını alması gerekir" deyince Alboin, Gepid sarayına doğru yola çıkmış, saraya vardığında, kral Turisid onu sofrasına buyur etmiştir. Alboin'i saraylarında görmek Gepid savaşçıları fazlasıyla rahatsız ederken, Alboin'in tesadüfen, öldürdüğü prens Turismod'un yerine oturması Gepid kralını öfkelenmiştir ve Alboin'e hakaret etmesine sebep olmuştur. Kralın tavrı, zaten tetikte bekleyen Gepid savaşçıları da harekete geçirmiş, gerginlik hat safhaya yükselmiştir. Neyse ki kral Turisid bir devlet adamına yakışır şekilde sağduyuyu tekrar ele almış, çevresindekileri sakinleştirmiş, öldürülen oğlunun silahlarını Alboin'e vererek onu onurlandırmıştır (Paulus Deaconus, 1878: 70-71). Böylece Lombard halkına yaraşır bir savaşçı olduğu anlaşılmış olmaktadır.

Savaşın ardından iki krallık arasında sağlanan barış, İmparator Justinianus'un ölümünden sonra karşılıklı olarak terk edilmiştir. Justinianus'un Kasım 565'teki ölümü Orta Tuna'daki hassas dengeyi tehlikeye sokmuştur (Bauer, 2014: 270). Halefi olan II. Justinus'un yanlış politikası imparatorluğun konumunu zayıflatmış ve Lombard kralı Alboin'in güçlenmesine zemin hazırlamıştır. Bu dönemin en önemli unsurlarından birisi Avarlardır.

Asya merkezli bir Türk topluluğu olan Avarlar, atlı göçebe yaşam tarzına sahip oldukları ve askerlik mesleğine olan maharetlerinden ötürü imparatorun dikkatini çekmiş, Justinianus ile ittifak yapmışlardır (Kurat, 2011: 83). İmparator Justinianus, Germen kavimlere yaptığı gibi Avarlara da bazı ödemeler yapmıştır. II. Justinus tahta çıktıktan sonra bu ödemeler kesintiye uğramış, benzer şekilde Sasanilerle olan ateşkes de ortadan kaldırılmıştır. Yeni imparatorun endişeleri yersiz değildir. Selefî olan imparator zamanında yapılan harcamalar hazineyi oldukça zorlamıştır. Diğer taraftan mesele askerî ve siyasî bir strateji çerçevesinde ele alındığında II. Justinus'un bu hamlesi daha büyük sorunların ortaya

çıkmasına sebep olmuştur. Kontrol altında tutulamayan sınır komşuları, imparatorluğun özellikle İtalya'daki varlığı açısından ciddi tehdit haline gelmiştir. 566 yılında Lombard-Gepid düşmanlığı tekrar gün yüzüne çıkmış, bu sırada Lombard Kralı Audoin ölmüş ve yerine beklenildiği üzere oğlu Alboin geçmiştir (Paul the Deacon, 1974: 49-50). Gepid krallığında da taht değişikliği söz konusudur, Gepidlerin yeni kralı Cunimund olmuştur. Cunimund'un, Lombardlara karşı büyük bir öfke beslediği ve intikam duygusuyla hareket ettiği bilinmektedir. Lombardların da Gepidlerin elinde tuttuğu Sirmium şehrine saldırması üzerine Gepid Kralı Cunimund, şehri Doğu Roma'ya teslim edeceğini söyleyerek imparatorluğun desteğini istemiştir (Menander, 1985: 13).

Daha önce evlilik yoluyla Franklarla ittifak kurmuş olan Lombardlar, Alboin'in Frank prensesi olan eşi Chlotsuinda ölünce Frank desteğinden de mahrum kalmıştır. Bu durum yeni bir ittifak kapısı aralmış ve Lombardlar Aşağı Tuna civarında yerleşmiş olan Avarlar ile ittifak yapmışlardır. (Menander, 1985: 129). Avar Kağanı, Lombardların ittifak teklifine başlangıçta sıcak bakmamıştır. Hatta Lombard elçilerini bir süre alıkoymuş daha sonra ittifaka dâhil olmak için şartlarını bildirmiştir (Gibbon, 220: 17). Avarların amacı civarda daha güvenli bir ilişkiler ağı kurmaktır (Christie, 1998: 59). Alboin, Avar Kağanı Bumin Kağan ile anlaşmaya varmış ve bu anlaşma gereği Alboin, Gepidler yenilgiye uğratılırsa, Gepid topraklarının tamamını, Lombardların canlı hayvanlarının ve topraklarının onda birini, savaşta ele geçirilecek olan ganimetin de yarısını Avarlara bırakacağına söz vermiştir (Paulus Diaconus, 1974: 49-50). Alboin, 567'de sefer hazırlıklarını tamamlayarak yeni müttefikleri Avarların yardımıyla Gepidlerin üzerine yürümüştür (Leeper, 1993: 121), (Wolfram, 2020: 116). Savaş sonunda Cunimund ve beraberindeki birçok Gepid öldürülmüştür.

Alboin, Gepid kralını öldürdükten sonra Avarlarla yaptığı anlaşmaya sadık kalmıştır. Lombard kralı, öldürmüş olduğu Gepid kralının kızı Rosamund ile evlenmiştir (Hadrill, 1962: 45). Bu savaş Lombard tarihi açısından önemli bir kırılma noktası olmuş, Alboin'i büyük üne kavuşturmuş, daha sonra girişeceği İtalya seferinde adının duyulmasıyla insanların iskân alanlarını terk etmesine sebep olan şöhreti sağlamıştır. Diğer yandan, Kavimler Göçü'nün son Germen halkası olan Lombardlara İtalya'nın kapılarını aralamıştır. Alınan bu yenilginin ardından Gepidlerin büyük çoğunluğu Lombard birliğine dâhil olmuşlardır (Collins, 1991: 187-188). Sadece krallarını ya da savaşçılarını kaybetmemiş, bu tarihten sonra hiçbir suretle müstakil bir Gepid krallığının varlığı söz konusu olmamıştır. Lombardlar, Gepidlerin

siyasî varlığına son veren ve onları tarih sahnesinden silen bir ulus olarak tarihteki yerlerini almışlardır (Gibbon, 2020: 18).

6. SONUÇ

Geniş bir perspektiften bakılırsa Gepid ve Lombardlarla Doğu Roma İmparatorluğu'nun ilişkileri noktasında kritik coğrafya Balkanlardır. 11. yüzyılın ortalarına kadar büyük ölçüde korunan Doğu Roma Balkanlar politikasının temelleri Justinianus döneminde atılmıştır. Onun yaptığı en önemli şey sorun çıkaran Germen kavimleri *foederatus* statüsünde sınır bölgelerine yerleştirmek, buraların şenlenmesini ve korunmasını sağlamaktır. Ayrıca çeşitli sebeplerle bir halkı diğerini destekleme ya da ona karşı saldırmaya teşvik etme gibi yollar da denenmiştir. Böylelikle potansiyel tehlike olan Germen halklar güçsüz düşecek, Doğu Roma ise güvence altında olacaktır.

Doğu Roma İmparatorluğu'nun Germen kavimlere karşı izlediği politikalar başarı sağlamakla birlikte takip edilen siyaset yöneticilerin ömürleri ve kişisel politikaları ile sınırlı kalmıştır. Elde edilen kazanımlar dönemin ve coğrafyanın şartları göz önüne alındığında uzun vadeli olamamıştır. Lombardlar ve Gepidler özelinde incelediğimiz Doğu Roma siyasetinin zaman zaman imparatorluğun çıkarları doğrultusunda sonuç verdiği görülmüştür. İtalya'nın kuzey sınırında Gotların ardından yeni bir Germen krallığın güçlenip İtalya'yı tehdit etmesi bir süreliğine de olsa ertelenmiştir. Lombard-Gepid mücadelesi bu kavimlerden birisinin bir yüzyıldan biraz fazla sürmüş olan krallığının son bulmasıyla neticelenmiş ve Gepidler 567 yılından itibaren çeşitli krallıkların bünyesinde var olmaya devam etmişlerdir. Lombardlar açısından bakıldığında bir müttefik olarak Roma sınırına konuşlandırıldıkları 546 tarihi Lombard kavminin 200 yıllık İtalya tarihinin ilk adımıdır. Diğer taraftan bölgeye nüfuz etmeye başlayan Avarlar, Tuna ve Pannonia bölgesinde uzun yıllar imparatorluk için ciddi tehdit unsuru olarak varlık göstereceklerdir.

Doğu Roma'nın Pannonia'daki Lombardlar ve Gepidler üzerine yürüttüğü siyasetin iki kesin sonucu vardır. Bunlardan birisi Gepidlerin yıkılması bir diğeri ise Lombardların yönlerini İtalya'ya çevirmesidir. Lombardların erken tarihleri detaylı olarak incelendiğinde İtalya serüveninin İskandinavya'dan çıkış hikâyeleri ile başladığı görülmektedir. Kavimler Göçü olarak nitelendirdiğimiz büyük göç hareketinin son Germen parçası olan Lombardlar, Gepid zaferinin ardından kralları Alboin öncülüğünde İtalya'ya hareket etmişlerdir. Bugün Kuzey İtalya'da önemli bir bölgeye de isimlerini vermiş olan (Lombardiya) Lombardlar,

önlerine çıkan engelleri aşarak İtalya kapılarını aralamışlar ve İtalya yarımadasında müstakil bir krallık tesis etmişlerdir.

Bu savaşlar Germenlerin imparatorluk için ne ifade ettiğinin ve neden kontrol altında tutulmaları gerektiğinin anlaşıldığı savaşlardır. Doğu Roma İmparatoru Germenler arasındaki ilişkilere müdahil olduğunda birbirleriyle mücadele etmekten imparatorluğa saldırmaya fırsat bulamayan bu halklar, kendi hallerine bırakıldıklarında biri bir diğerine elbet üstün geleceği için eninde sonunda yüzlerini imparatorluğa çevireceklerdir. Nitekim böyle de olmuş ve galip gelen Lombardlar önce Papalık sonra Doğu Roma topraklarına saldırmış, iç işlerine karışmaya çalışmışlardır. Justinianustan sonraki lider II. Justinus da aynı politikayı takip etseydi çok büyük ihtimalle Lombardlar Kuzey İtalya'ya yerleşmeyecek ve hatta dönem Avrupası'nın en büyük gücü olan Franklarla mücadele edecek hamlelerde bulunamayacaklardı. Frank-Lombard ilişkileri bu çalışmanın konusu dışında kalan ancak Lombardların müdahale edilmesi gereken bir unsur olduğunu gösteren ilişkilerdir.

Burada iki örneği incelenen Germen halklarla Doğu Roma ilişkilerinin ya da mücadelelerinin bir diğer önemi ise dönem kaynaklarında yer alabilmiş olmalarıdır. Erken Orta Çağ Avrupası yazılı kaynak konusunda oldukça kısıtlı bir veri sunduğu ve Germenlerin yazılı gelenekleri olmadığı için Germen halkların bu dönem faaliyetleri hakkındaki bilgilerimiz Roma kaynaklarına dayanmaktadır. Roma'nın onlara kaynaklarda yer vermesinin en doğal sebebi ise imparatorluğa sorun çıkarmış olmalarıdır. Aksi halde belki de sadece isimleri bilinen topluluklar olarak kalacaklardı.

KAYNAKÇA

- Bauer, Susan W. (2014). *Ortaçağ Dünyası*, (M. Moralı, çev.) (1.basım). Alfa Basım Yayıncılık.
- Blockley, R.C. (çev.). (1985). *The History of the Menander the Guardsman*. British Library Cataloguing in Publication Data.
- Burry, John B. (2020). *Barbarların Avrupa'yı İstilas*, (İ. Kavas-Y.Akbaba, çev.) Kronik Kitap.
- Christie, Neil. (1998). *The Lombards*. Blackwell Publishers.
- Collins, Roger. (1991). *Early Medieval Europe 300-800*. British Library Cataloguing in Publication Data.
- Davis, R.H.C. (2020). *Orta Çağ Avrupa Tarihi*. Dergâh Yayınları.

- Dewing, H. B. (çev.). (2014) *Procopius, The Wars of Justinian*. Hackett Publishing Company.
- Genç, Özlem. (2021) *Erken Orta Çağ Avrupasında Hayat Franklar Özelinde Pactus Legis Salicae Çevirisiyle*. Timaş Yayınları.
- Gibbon, Edward. (2019). *Roma İmparatorluğu'nun Gerileyiş ve Çöküş Tarihi*. C. 4. (A. Baltacıgil, çev.) İndie Yayınları.
- Gibbon, Edward. (2020). *Roma İmparatorluğu'nun Gerileyiş ve Çöküş Tarihi*, C. 5. (A.Baltacıgil ve M.Harzem, çev.) İndie Yayınları.
- Gracanin, Hrvoje. (2007). Gepidi, Heruli, Langobardi I Juzna Panonija. (Ana Levak Sabolovic, çev.) *Scrinia Slavonica* 7/1. ss. 7-64.
- Eco, Umberto. (2019) *Ortaçağ (Barbarlar, Hristiyanlar, Müslümanlar)*. (L.T.Basmacı, çev.). (6.baskı). Alfa Basım Yayıncılık.
- Foulke, W. D. (çev.). (1974) *History of the Lombards*. University of Pennsylvania Press. Philadelphia.
- Hadrill, J. M. V. (1962). *The Barbarian West the Early Middle Ages A.D. 400-1000*. Harper Torchbooks.
- Hodgkin, Thomas. (1895). *Italy and Her Invaders (553-600) Book. VI. The Lombard Invasion*. C. 5. Oxford at the Clarendon Press.
- Leeper, Allen (1993). Germans, Avars and Slavs, The Slavonic and East European Review. *Modern Humanities Research Association*, V.12. No.34. 117-132.
- Kurat, Nimet Akdes. (2011). Avarlar, (S. Acar, haz). *Tarih İncelemeleri Dergisi*. C. XXVI, S.1. ss. 81-110.
- Malcolm, Todd. (2014). *The Early Germans*. Blackwell Publishing.
- McEvedy, Colin. (2018). *Ortaçağ Tarih Atlası*. (A. Anadol, çev.) (4.basım). Sabancı Üniversitesi Yayınları.
- Mitchell, Stephen. (2016). *Geç Roma İmparatorluğu Tarihi M.S. 284-641*. (T. Kaçar, çev.) Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Paulus Deaconus. (1878). *Pauli Historia Langobardorum I. MGH SS rer. Germ.* (G. Waitz, ed.), Hanover.
- Sarantis, Alexander. (2009). War and Diplomacy in Pannonia and the Northwest Balkans during the Reign of Justinian: The Gepid Threat and Imperial Responses. *Dumbarton Oaks Papers*. Vol. 63, ss. 15-40.

- Wolfram, Herwig. (2020). *Germanler Kökenleri ve Roma Dünyası ile İlişkileri*. (T. İsmailoğlu Kaçar, çev.) Kronik Kitap.
- Wozniak, Frank E. (1979). Byzantine Diplomacy and the Lombard-Gepidic Wars. *Balkan Studies* 20/1. Ss. 139-158.